

Матеріал підготовлено спеціально для ЛІГА:ЗАКОН
Група компаній "КЕЙНАС"
E-mail: info@keynas.com
<http://www.keynas.com>
Тел.: (044) 299 95 06; (044) 299 96 06; (067) 464-35-95

Валютний еквівалент ціни товару: облікове занурення

Унаслідок періодичних коливань курсу національної валюти широкою практики набуло укладання між резидентами договорів постачання товару з прив'язкою ціни продажу до валютного еквівалента. Тобто на дату укладання договору ціну товару фіксують у гривні та іноземній валюті виходячи з валютного курсу на дату укладання договору. А на дату розрахунку за товар ціна підлягає перерахунку виходячи з валютного курсу на дату платежу.

Нижче проаналізуємо ситуацію, за якої сторони встановлюють, що сума до сплати за товар у гривнях збільшується, якщо на дату платежу курс національної валюти знизиться порівняно з курсом на дату укладання договору (або дату відвантаження товару).

Наприклад:

На дату укладання договору ціну зафіксовано на рівні 26 тис. грн, що в еквіваленті становить 1 тис. дол. США. На дату розрахунку курс гривні знизився до 28 грн/дол., а тому покупець сплачує постачальнику 28 тис. грн (еквівалент 1 тис. дол. США).

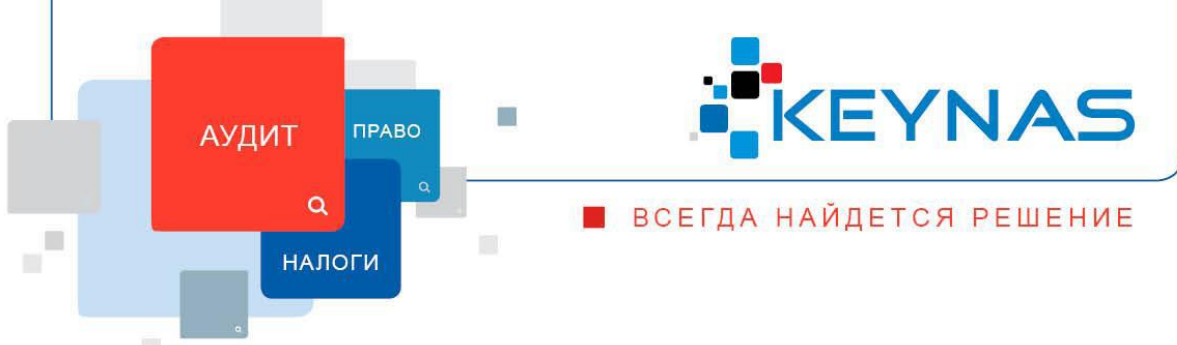
Подібні умови в договорах встановлюють із метою нівелювання валютних ризиків постачальника, особливо якщо товар імпортований і постачальнику за нього потрібно розрахуватися з нерезидентом в іноземній валюті.

Однак слід звернути увагу, що подібні умови договорів мають свої облікові нюанси.

На думку автора, описаний механізм формування ціни має ознаки **вбудованого похідного фінансового інструмента**. Тож до його обліку слід застосовувати правила П(С)БО 13 "Фінансові інструменти".

Пунктом 4 П(С)БО 13 визначено, що **похідним фінансовим інструментом** вважають фінансовий інструмент:

- розрахунки за яким буде здійснено в майбутньому;
- вартість якого змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, **валютного курсу**, індексу цін, кредитного рейтингу (індексу) або інших змінних, що є базисними;
- який не потребує початкових інвестицій.

Згідно з п. 29 П(С)БО 13 усі фінансові інструменти первісно оцінюють і відображають за їх фактичною собівартістю. У разі із вбудованим похідним інструментом первісно його собівартість зазвичай дорівнюватиме нулю.

На звітну дату цей інструмент, як і решту фінансових активів, оцінюють за справедливою вартістю (п. 30 П(С)БО 13).

На цьому конкретика національного стандарту завершується, і, як бачимо, описання суті вбудованих фінансових інструментів він не містить.

Більш розлоге тлумачення вбудованого похідного фінансового інструмента є в міжнародних стандартах. Зокрема, згідно з п. 4.3.1 МСФЗ 9 "Фінансові інструменти" **вбудований похідний інструмент** вважають складником гібридного договору, що містить основний договір щодо непохідного інструмента, унаслідок чого деякі грошові потоки від комбінованого інструмента змінюються у спосіб, подібний до того, у який вони змінюються за окремим похідним інструментом.

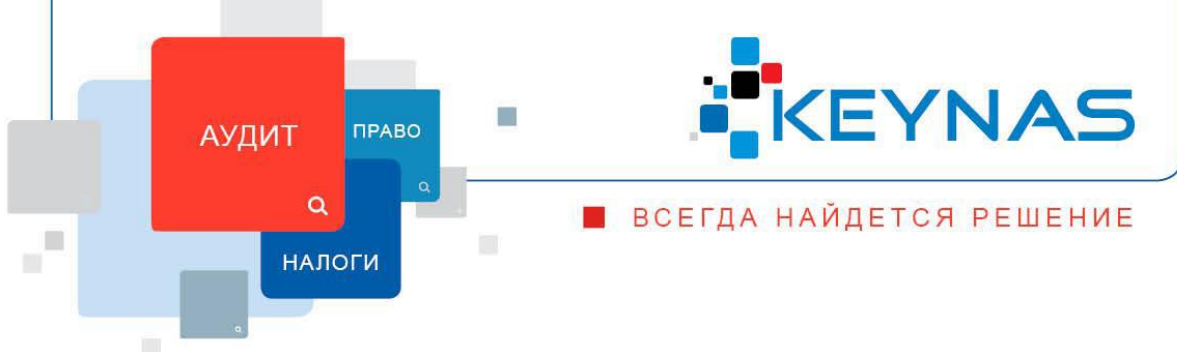
Вбудований похідний інструмент буде причиною того, що деякі (або всі) грошові потоки, які в іншому випадку вимагалися б за договором, **модифікуються** на основі визначеної ставки відсотка, ціни фінансового інструмента, ціни товару, **валютного курсу**, індексу цін чи ставок, кредитного рейтингу чи кредитного індексу, або іншої змінної.

З положень п. 4.3.2 МСФЗ 9 випливає, що якщо гібридний контракт включає основний контракт, який є фінансовим активом, то суб'єкт господарювання надалі оцінює весь гібридний контракт за справедливою вартістю або за амортизованою собівартістю (залежно від конкретних умов).

Своєю чергою, п. 4.3.3 МСФЗ 9 передбачено, що якщо гібридний контракт включає основний контракт, який не є фінансовим активом, то вбудований похідний інструмент відокремлюють від основного та обліковують як похідний інструмент. Але при цьому мають виконуватися такі умови:

- економічні характеристики та ризики вбудованого похідного інструмента не пов'язані тісно з економічними характеристиками й ризиками основного контракту;
- окремий інструмент із такими самими умовами, як і вбудований похідний інструмент, відповідатиме визначенню похідного інструмента;
- гібридний контракт не оцінюють за справедливою вартістю з відображенням змін справедливої вартості в прибутку чи збитку (тобто похідний інструмент, вбудований у фінансове зобов'язання за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки в прибутку або збитку, не відокремлюють).

Оскільки грошова дебіторська заборгованість за реалізований товар якраз і є фінансовим активом, то, по суті, вбудований фінансовий інструмент у продавця товару не має виділятися, адже таку дебіторку слід обліковувати як фінансовий актив.

А ось для покупця товару є грошове зобов'язання перед постачальником, яке прив'язане до змін валютного курсу. І якщо таке зобов'язання не обліковують за справедливою вартістю, то покупцю необхідно виділяти вбудований фінансовий інструмент.

Якщо є потреба у відокремленні, то відділені похідні інструменти оцінюють за справедливою вартістю під час первісного визнання, а згодом - за справедливою вартістю через прибуток або збиток.

Необхідність відділити вбудований похідний інструмент від основного договору й обліковувати його як окремий похідний інструмент оцінюють на дату укладання договору (тобто в момент, коли суб'єкт господарювання вперше стає стороною у відповідному договорі).

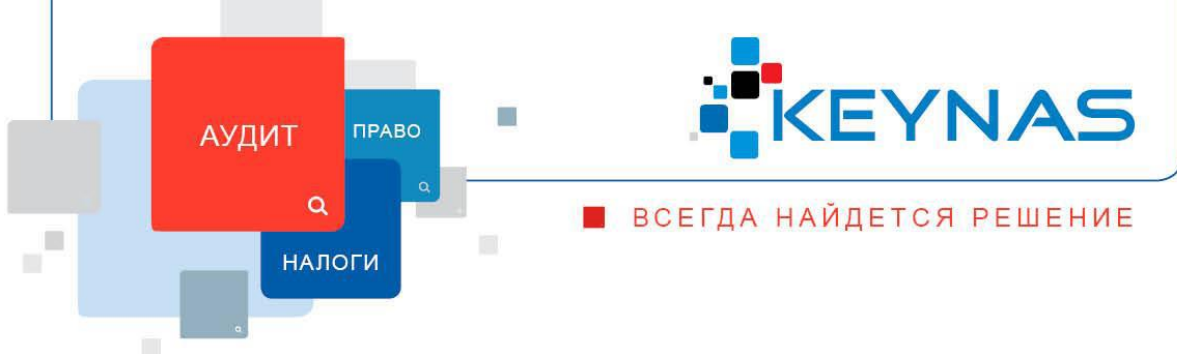
Водночас під час первісного відділення договору та вбудованого похідного інструмента не визнають будь-який прибуток або збиток. І оскільки вбудований похідний компонент оцінюють за справедливою вартістю під час первісного визнання, балансову вартість основного договору під час первісного визнання оцінюють як різницю між балансовою вартістю гібридного інструмента та справедливою вартістю вбудованого похідного інструмента.

Тобто за певних умов у фінансовій звітності гібридний договір, основний договір для якого - фінансове зобов'язання, слід розділяти на основний фінансовий інструмент та похідний фінансовий інструмент. Гібридні договори, для яких основним договором буде фінансовий актив, класифікують у повному обсязі на підставі критерію грошових потоків. МСФЗ 9 не вимагає відділяти вбудований похідний інструмент для такого договору.

Зважаючи на викладене вище, описаний на початку статті механізм коригування суми договору з огляду на коливання валютного курсу за своєю суттю буде вбудованим похідним інструментом. У цьому разі покупець товару, у якого виникає фінансове зобов'язання перед постачальником, має відокремлювати вбудований фінансовий інструмент від основного договору. На відміну від покупця, у постачальника за договором виникає фінансовий актив, а тому необхідності у виділенні вбудованого фінансового інструмента в нього не виникає.

Таким чином, постачальник, який здійснив постачання товару, не виділяє вбудований фінансовий інструмент, а відображає фінансовий актив у сумі дебіторської заборгованості за договором, вартість якого прив'язано до валютного еквівалента. При цьому на дату балансу та на дату розрахунку такий постачальник має відображати зміни дебіторської заборгованості за договором у зв'язку з коливанням валютного курсу. Такі зміни, на нашу думку, доцільно відображати у складі інших операційних доходів/витрат, а не у складі доходу від реалізації товару. Тобто для постачальника механізм, по суті, буде ідентичним відображенню курсових різниць за валютною заборгованістю.

Зі свого боку покупець, у якого виникає фінансове зобов'язання, повинен відділити вбудований фінансовий інструмент від основної суми договору й обліковувати його окремо. На дату балансу цей інструмент оцінюють за справедливою вартістю, яку обчислюють виходячи із зміни валютного курсу. Різницю у справедливій вартості на дату балансу/розрахунку відображають у складі прибутків/збитків (інших операційних доходів/витрат). У фінансовій звітності покупця цей інструмент відображають у складі інших зобов'язань (поточних або

довгострокових у відповідних частинах). Вбудований похідний фінансовий інструмент обліковують до моменту надходження останнього платежу за відповідним договором/

Насамкінець торкнемося й податкових аспектів указаних операцій.

З податком на прибуток питань не виникає. Оскільки податкових різниць за вбудованим похідним фінансовим інструментом у ПКУ не передбачено, то показники податкового обліку в цьому разі відповідатимуть показникам бухгалтерського обліку.

А ось щодо ПДВ певні нюанси все ж таки є. Як було зазначено, зміни заборгованості, пов'язані з коливанням валютного курсу, у бухгалтерському обліку повинні бути відображені у складі інших операційних доходів/витрат як у разі виділення вбудованого фінансового інструмента (покупцем), так і в разі, коли він не виділяється (продавцем). Тобто це окрема категорія доходів і витрат - своєрідний аналог курсових різниць. Водночас для цілей ПДВ податківці позиціонують це як зміну вартості товару. А це, своєю чергою, призводить до необхідності коригування податкових зобов'язань за операцією з постачання товару, що не цілком узгоджується з класифікацією таких операцій для цілей бухгалтерського обліку й, відповідно, податку на прибуток.

Сергій Кучеренко

консультант, Група компаній "Кейнас"

Дата підготовки 13.03.2019
© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр" "ЛІГА", 2019
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2019

ЛІГА:ЗАКОН
www.ligazakon.ua

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2019
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2019

